

с.Върбово
общ.Белоградчик
обл.Видин

Респондент 2

мъж на видима възраст 65-70г.

25.07.2010г.

Респондента е участвал в търговията с гориво и други стоки по време на югоембаргото. В разказа си споделя как е ставала размяната, какви стоки са търгувани, какъв е бил редът за преминаване на границата – използването на фалшиви застраховки, най-ефективните начини за пренасяне на гориво и пр.

Освен това в хода на разговора става въпрос и за падналата „по случайност“ бомба в селото и реакцията на кмета.

„Долу в черквата тука е дошъл от Добри Дол, до Лом и е дошло момчето на събор тука, с още други и доле се получава съобщение, че иска да бега през границата. Същевременно тогава имаше избори и е рисуван магарешки уши на Георги Димитров. И нашите убавци тука взимат решението и ... (да го накажат). Свързват го с една женска тука и на събора баш, на вечерта, на 23^{ти} ли беше...не на 25^{ти} май 1949г. И айде у черквата, изведат го у черквата, рез ли, клали, к'во-що и изнасят го от черквата, на гробищата. Заровили го, ама не дълбоко и се разправя, че е бил полу-мъртъв.

И един старец отива къде му ливадата, да бере трева за зайците и се спънал и паднал. Кога се обърнал – обувка, кога гледа – колено; крака бил свит така... Обадил се в общината, тия демек не знаят кой е. Охрана тука, момчето от Добри Дол. Дойде баща му после, натовари с каруцата и айде, в Добри Дол. Брат му бил летец тогава, минал тука над село, искал да хвърля бомби тогава, да отмъсти, ама... И го закарал, ония къде... са били у групата – двама лежат у Видин, у затвора. (за тая работа?) - За тая работа, ама като на все едно са били на почивка. Другите никой не ги закача, ама върнат им – той горе има един, горе високо, той гледа и май на всички се върна и то се връща не лично на него, на децата...

(А тука некой да е имало, да минават границата, да са ги търсили граничари,полицаи?)

Има, имаало много, много са хващали. То канала им е бил от тук – на Стрелци имат канал, от къде да минава, нали? То имаше, от Върбово имаше трима избегали, бегали. Единия е бил още от 1937г, в това е бил, в Испания,гражданската... и некаде коя година си е дошъл тука, 1950та к'во ли, ама не му е понесло, видял е, че работата не е к'во тебе да бъде уе искал да му дадат работа некаде Драгоман, там, за да може да дръпне.

Не са го...не са му дали. Една сутрин 'зима кравите и отива на пазар. Отиъл до пазара, върнат се, кравите за Върбово, нашия на горе... и изчезнал и не се върна вече. Даа,

други двама, па' бегах, ама ония па бегах не политически, а ...не им дават работа тука. Къде к'во се хванат, нема работа, нема работа, айде... отидо'а там и готово.

(А войната като беше в Сърбия, тука чуваше ли се нещо?)

Много да, много. Аз съм отишъл в София за гуми, в „Г.Димитров“ и ме питат - „Духа ли ветър? Духа ли?“.

Викам – „Не, духа на обратната страна“.

Чуваше се като...като падне бомба тука некаде, прозорците се тресат. Ей тука, вий ходихте ли тука (за мястото, където е паднала бомба в селото) – километър и половина – два, максимум, ама нема повече и като е падн ла бомбата е изровила един ров, ее така – може да има 6 м. диаметър. Такова големо, да и дълбоко. Имало е там близко един с овци ама... и като е паднала, не го е улучила. А тука един, като почн ло да свири и да трѐска, он се скрил в хресталаците. После намерйха това, опашката от ракетата. Отломки от това, ей такива парчета, ма леко, много леко.

(Страх ли ви беше тука?)

От к'во че ни бъде страх, то си гърми постоянно. Като почне... Или к'во ми се случи – отивам си за Белоградчик, къде 4ч. рейса, оно като гръмн , ей тука някъде е падн л снаряда, прозорците се разтресоха. Горката кметица – (...)обаждай се. Вика „Не, няма да се обаждам, в'общѐ“. Каз ли й, кога тая бомба, и тя се обадила веднага, нали, СОТИ ли е, МОТИ ли е, нали там и като дошли ония – викат „Кой ти каз да се обаждаш ти? Немаш право.“ Вика „Нема и да се бада“.

Много бомби са пад ли тука. Тая е дошла тука на сгодно мѐсто, та се е видело, а тука на горе колко има...

(А тука търгували ли са със сърбите?)

Преди, преди 9^{ти} - да. А после кога, некаде 1946-7ма ли, до осма, кога се затвори границата – не.

(А за ембаргото)

Ооо, търговия яка. Тука, тука при нас, за нащо село – не, но Стакевци, те са баш на границата, Салаш, там сте 'одили вчера нали, там сте видели. Там са си направили път и са 'одили салашчани до там. На Врѐшка чука, Кулско, понеже там имаше – тука е границата, от тук сел то, от тук това...чичо натовари една варела 200литра с нафта или бензин у каручката, стигне до там и само пребутне варела и си отива. Утре оня идва, носи парите. И аз съм 'одил , у Белоградчик със запорожеца запалим, сложим около 100 кила, 120 кила бензин у тубички, нагньетам насекаде и менем там. Има файда.

(Ами ако ви хванат?)

Ако ме хванат – наш’те ме връщат, ако на наш’та митница ме хванат – „иди го остави там и минавай”. Сърбите прават друго. Като минем там при тех – „ща носиш бе?”

-„Ами... бензин”

-„Колко?”

-„5 кила”

-„е иди си” и снесем петте кила. Ако е некой човечен вика „готово и айде. Отивай си”, ама кога некой се заяде „а има ли още? Буду има още” – айде още едно, айде още едно, айде още едно и готово. И един път ме хван ха – давай,давай – 15 кила ми взеха. 15 кила ми взем ха, ама доктора, един хирург от Белоградчик, на него 10. К’во-що стана и ни глобиха 35 динара. Ама те не искат други пари да даваш, динар да..., а немаш от къде. Да видиш чудо... Отид х таму, айде. После пра’ихме с това – застраховките. Застраховка трябва да имаш там за кола, за едно – друго. Ние трябва да дадем пари, а ние вземаме фалшиви, застраховката – фалшива. И случвало ми се, че от един и същи човек – снаха ми, дадè на мен застраховка и на друг – оня мине, мене ме върнат.

(А кой ги е давал тия фалшиви застраховки?)

Фалшиви застраховки – насекаде, както и сега, нали знаеш. С цигарите какво става сега. Цигари милиони, некой си трупа к лата, а другите гледаме от страни.

(А какво друго освен бензин, какво друго сте пренасяли?)

Цигари, кой каквото иска – това носи. Цигари, всичко, олио,захар, ориз. Това не е, не сме носили, нали. Може и това – като погледнеш циганките – обули панталони и наслаг ли цигари вътре, какво сакаш. Бабичка 80-годишна вземала „симсон”. Тия със „симсон”-четата най-много са печелили, сипва бензинец и го бута, избута го, отиде до там, даде таму и готова работата. И там се паз риш на тържйщето, като минеш.

(Те ви чакат, знаят че минавате?)

Там си има е една така поляна и знаят и още като отиваш: „имаш безнин?” – „имам”, „обещавах ли ми”, ма после ш’е има ако не дадеш – гюрюнтя.

(А колко пъти по-скъпо го продавахте? Два пъти, три)

Е, не мога да си спомня, отдавна беше. Но по-скъпо, да.

(А те как ви плащаха? В какво?)

Марки, марки ни дават. И тоа те командва, сърбина те командва. И у българско те командва, и у сръбско те командва.